Rajamenettelyn käyttöönotto
HE 103/2022 vp

Perustuslakivaliokunnan kuuleminen 21.9.2022

Sanna Montin ja Kukka Krüger
SM/MMO

Miksi nyt rajamenettely?

- Turvapaikkamenettelyä koskevan lainsäädännön osalta rajamenettely on yksi keino vastata mahdolliseen Suomeen kohdistuvaan muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybridivaikuttamiseen

- Menettely perustuu EU:n turvapaikkamenettelydirektiiviin
- Euroopan komissio on pitänyt rajamenettelyä yhtenä keinona hallita muuttoliikkeen välineellistämistilanteissa maahan jo suuntautunutta muuttoliikettä
- Valko-Venäjän 2021 toimien seurauksena komissio ehdottanut muutoksia rajamenettelyn sovellettavuuteen Puolan, Liettuan ja Latvian kohdalla

- Osa rajaturvallisuuden vahvistamista koskevaa lakimuutosten kokonaisuutta

Rajamenettely

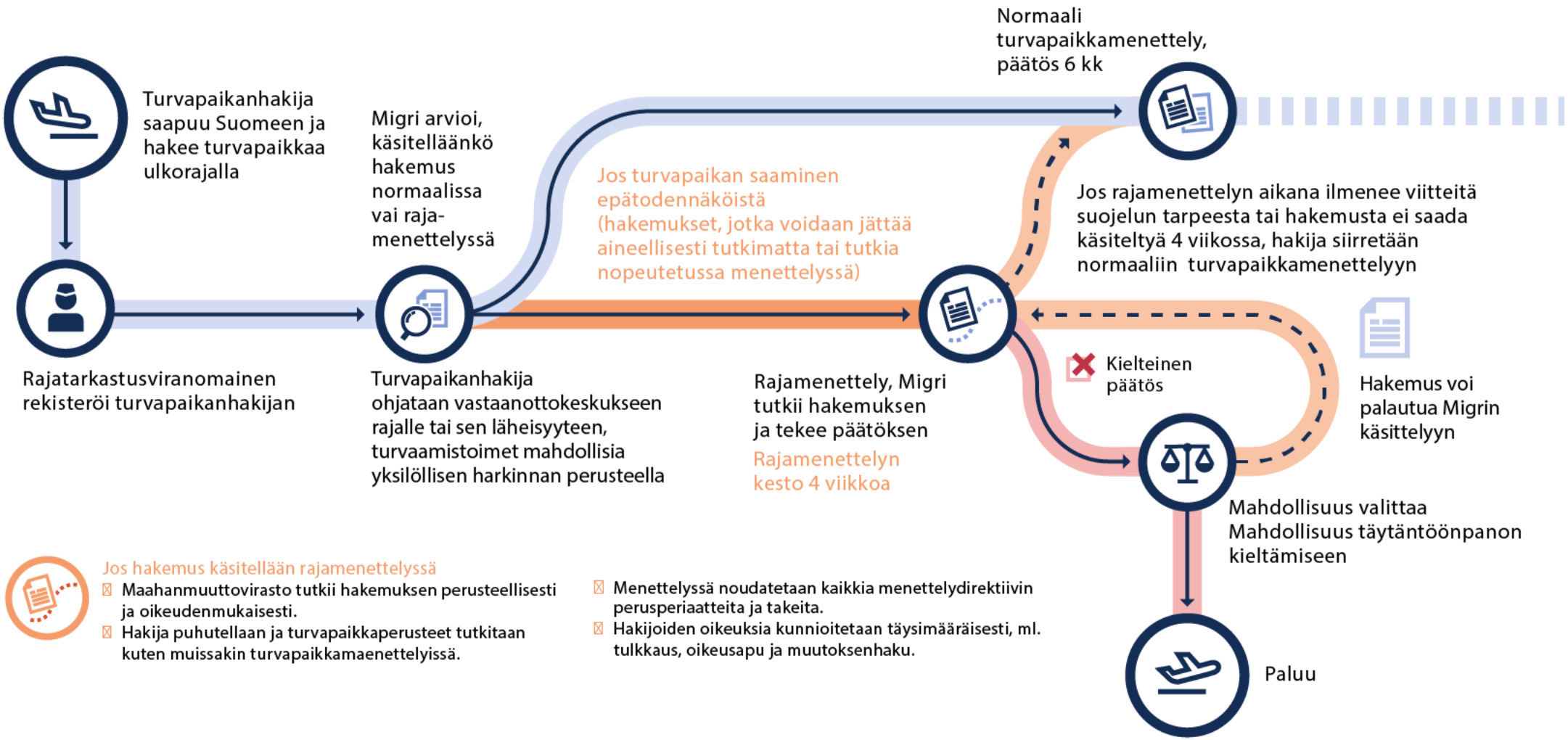

Jos hakemus käsitellään rajamenettelyssä

- Maahanmuuttovirasto tutkii hakemuksen perusteellisesti ja oikeudenmukaisesti.
- Hakija puhutellaan ja turvapaikkaperusteet tutkitaan kuten muissakin turvapaikkamaenettelyissä.

- Menettelyssä noudatetaan kaikkia menettelydirektiivin perusperiaatteita ja takeita.
- Hakijoiden oikeuksia kunnioitetaan täysimääräisesti, ml. tulkkaus, oikeusapu ja muutoksenhaku.

Esitetyt säännökset ulkomaalaislakiin

Uusi 104 a §: Rajamenettely. Pykälän sisältö:

- menettelyn käyttöönotto
- menettelyn soveltaminen
- soveltamisen rajoitukset
- 4 vkon määräaika hakemuksen tutkimiselle Maahanmuuttovirastossa
- liikkumisvapauden rajoittaminen – velvollisuus pysyä vastaanottokeskuksen alueella
- rajamenettelyn päättyminen

95 a §: Tietojen antaminen kansainvälistä suojelua hakevalle: muutos 1 momenttiin

- rajamenettelyä sovellettaessa tiedot antaa hakemuksen vastaanottava viranomainen

97 a §: Turvapaikkapuhuttelu: uusi 6 momentti

- Asiakasetäpuhuttelut ilman hakijan suostumusta

121 §: Säilöön ottamisen edellytykset: 1 momenttiin uusi säilöperuste

- vastaanottodirektiivi: hakija voidaan ottaa säilöön, jotta menettelyn yhteydessä voidaan tehdä päätös hänen oikeudestaan tulla alueelle

Rajamenettelyn käyttöönotto sekä soveltaminen ja soveltamisen rajoitukset

Menettelyn käyttöönotto

- Valtioneuvosto päätöksellä
  - lyhyessä ajassa tapahtuvassa poikkeuksellisen suuren maahantulijoiden määrän tai
  - vieraan valtion vaikutuksesta tapahtuvan maahantulon tilanteissa

Menettelyn soveltaminen

- ulkorajan rajanylityspisteellä tai luvattoman ulkorajan ylityksen yhteydessä tehty hakemus, joka
  - voitaisiin ulkomaalaislain 103 §:n nojalla jättää tutkimatta tai
  - 104 §:n nojalla ratkaista nopeutetussa menettelyssä.

Soveltamisen rajoitukset

- Ilman huoltajaa olevien alaikäisten osalta ainoastaan, jos hakija tulee turvallisesta alkuperämaasta.
- Erityisiä menettelyllisiä takeita tarvitsevien hakijoiden kohdalla ei sovellettaisi, jos tarvittavaa tukea ei pystyttäisi antamaan.

Liikkumisvapauden rajoittaminen menettelyn aikana

- Rajamenettelyn tarkoitus: turvapaikkatutkinta suoritetaan rajalla, kauttakulkualueella tai näiden läheisyydessä päästämättä hakijaa vielä maahan

- Oikeudellinen fiktio:
  - hakija on fyysisesti Suomen rajojen sisäpuolella
  - hakija on Suomen lainkäytön piirissä: hakijaa ei voi poistaa maasta ennen, kuin häntä koskeva maastapoistamispäätös on täytäntöönpanokelpoinen
  - hakijalla ei ole oikeutta liikkua vapaasti Suomessa ja EU:n alueella

➢ **Miten liikkumisvapauden rajoittaminen ehdotetaan toteutettavan direktiivin tarkoituksen mukaisesti?**

Liikkumisvapauden rajoittamisesta esitetty

- **Esitetään liikkumisvapauden rajoittamiseen perustuvaa mallia**

  - hakijan liikkumisvapautta rajoitetaan osana sovellettavaa menettelyä
  - kyseessä ei ole turvaamistoimi, eikä asiasta tehdä erillistä päätöstä.
  - velvollisuus pysyä viranomaisen osoittaman vastaanottokeskuksen alueella
  - turvaamistoimien käyttö mahdollista menettelyn soveltamisen mahdollistamiseksi

- **Säilössä pitämiseen perustuva malli**

  - hakijalla ei ole menettelyn aikana liikkumisvapautta → vapaudenriisto → säilöönotto
  - vaatii yksilöllisen tutkinnan ja käräjäoikeuden vahvistaman päätöksen jokaisen hakijan kohdalla
  - <u>säilöönotto ei voi olla systemaattista edes rajamenettelyssä</u>

Rajamenettelyn päättyminen

Turvapaikkamenettelyn aikana:

- edellytyksiä menettelyn soveltamiselle ei enää ole
  - neljän viikon määräaika ylitetään
  - edellytyksiä jättää hakemus tutkimatta tai tutkia nopeutetussa menettelyssä ei enää ole
  - erityisiä menettelyllisiä takeita tarvitsevalle henkilölle ei pystytä antamaan tarvittavaa tukea

Kielteisen päätöksen jälkeen:

- Maahanmuuttoviraston päätöstä ei annettaisi tiedoksi seitsemän päivän kuluessa sen tekemisestä
- tuomioistuin päättää täytäntöönpanon kieltämisestä
  - muutoksenhaun kestoa mahdoton määritellä
- käännyttämistä koskeva päätös tulee täytäntöönpanokelpoiseksi

  \+ 14 päivää, jotta maastapoistamismenettely voidaan aloittaa

Vaikutukset

- Parantaa viranomaisten kykyä hallita tilannetta, kun henkilöt ovat jo saapuneet Suomeen ja maahantulijoiden määrä on yhtäkkiä poikkeuksellisen suuri tai yllättävä.
- Usein tilanteet ovat sellaisia, että niiden sisältöä tai kehitystä on mahdotonta täysin arvioida ennakolta.
- Vaatii paljon valmius- ja varautumissuunnittelulta – kaikkea ei voida säätää.
- Tilanteen ollessa päällä merkitystä on myös mm. EU:n toimilla. Myös EU:n ennakollinen varautuminen on tärkeää.
- Rajamenettely on yksi keino hallita maahan jo saapunutta muuttoliikettä. Tilanne kuitenkin ratkotaan/saadaan päättymään muilla keinoilla.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171
www.intermin.fi